

de enkelte virksomheder, CSCE-staterne og EF.

Inden for den menneskelige og økonomiske dimension må der i de kommende år forventes stillet krav til de vestlige lande. CSCE har i mange år fungeret som et instrument for Vesten til at søge at fremme åbenhed og respekten for menneskerettighederne i Øst. Denne funktion i CSCE som »Europas samvittighed« kan tænkes overtaget af østlandene først og fremmest med henblik på at fremme åbenhed fra vestlig side over for disse landes mennesker, varer og tjenesteydelser, herunder også åbenhed med hensyn til associering eller optagelse af disse lande i EF.

Fra proces til institution

Ved at gå fra proces til institution vil CSCE formentlig miste noget af den fleksibilitet, som hidtil har udgjort et vigtigt grundlag for dens funktionsdygtighed og fortsatte eksistens. Men i forhold til at omdanne CSCE til en egentlig organisation med fast mandat, struktur m.v. indebærer den skitserede delinstitutionalisering en fortsat rimelig høj grad af institutionel fleksibilitet. Institutionaliseringsen af CSCE sker samtidig på et tidspunkt, hvor fleksibiliteten er blevet mindre vigtig som følge af det ændrede forhold mellem Øst og Vest, og hvor en udbygning af samarbejdet synes at fordre institutionalisering.

Et vigtigt spørgsmål til overvejelse i denne fase af CSCEs udbygning vil være, om man vil skulle gå fra samarbejde af politisk og moralsk bindende karakter til et folkeretligt bindende samarbejde. Man kan vel sige, at der efterhånden er skabt grundlag for at gå ind på et mere forpligtende, folkeretligt bindende samarbejde, i det mindste på nogle områder. Men processen ville også dermed blive meget tungere på grund af de til et traktatfæstet samarbejde hørende ratificeringsprocedurer. Desuden er det ikke sikkert, at et folkeretligt bindende samarbejde nødvendigvis ville være en bedre garanti for, at vedtagelser blev efterlevet, eftersom det i et samarbejde mellem stater under alle omstændigheder altid i den sidste ende vil være et spørgsmål om den politiske vilje i de enkelte stater.

Et væsentligt aspekt af CSCEs institutionalisering er, at den vil legitimere Sovjetunionens medindflydelse på europæiske sikkerhedsan-

liggender. Institutionaliseringsen af CSCE har således været et af de sovjetiske krav for at acceptere et samlet Tysklands NATO-medlemskab. Det betyder imidlertid næppe, at institutionalisering af CSCE kun tjener sovjetiske interesser. Udbygning af CSCE vil kunne bidrage til at spinde Sovjetunionen tættere ind i et forpligtende europæisk samarbejde og vanskeliggøre sovjetisk enegang. Forsøg på at holde Sovjetunionen uden for indflydelse ville derimod kunne lede til et sovjetisk Versailles-kompleks med mulige skæbnsvangre følger for europæisk sikkerhed. Desuden vil de central- og østeuropæiske lande i en sådan struktur kunne opnå en vis politisk betryggelse af deres sikkerhed, og styrkelse af CSCE kan derfor medvirke til at hindre en unaturlig opretholdelse af Warszawa-pagten. Mulige destabiliserende forhold i Central- og Østeuropa vil tillige kunne søges opfanget gennem det udbyggede CSCE-apparat, og eventuelle tvister vil kunne søges bilagt ved hjælp af det forudsatte konfliktforebyggelsescenter.

Som nævnt i kapitel 2 vil ustabilitet i Europa i de kommende år formentlig først og fremmest kunne komme som følge af økonomisk sammenbrud og nationalisme i Øst, visse multinationale staters opløsning (Sovjetunionen og Jugoslavien) og af problemer vedrørende mindretal og grænser på Balkan. Det ovennævnte konfliktforebyggelsescenter kan på den baggrund meget vel ganske hurtigt få en central rolle og vil skulle vise CSCEs evne som konfliktløser. Afhængig naturligvis af dets konkrete udformning vil de instrumenter, et sådant center ville kunne tage i anvendelse, kunne omfatte: forhandlinger, undersøgelse, mægling, forlig og voldgift. Et konfliktforebyggelsescenter vil på den baggrund kunne bidrage til at hæve tærsklen for konfliktudbrud og bedre mulighederne for krisestyring.

Kooperative sikkerhedsstrukturer: Et supplement til NATO

Etablering af de ovennævnte kooperative sikkerhedsstrukturer ændrer ikke på CSCEs fundamentalt politiske rolle. CSCE får ikke en militær rolle, som vil overlapse NATOs rolle. Derimod supplerer den NATO. I tillæg til NATOs sikkerhed gennem balance vil CSCE kunne skabe en ramme om et tættere samarbejde på tværs af den tidligere skillelinje mellem Øst